

НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ПОБУТОВОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ТА СИСТЕМИ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ НА ПРИКОРДОННИХ ТЕРИТОРІЯХ

© 2014 ІЛЯШ О. І., БУГАЙЧУК Н. В.

УДК 64.011.8:332.122.66

Іляш О. І., Бугайчук Н. В.

Напрями реформування соціально-побутової інфраструктури та системи надання соціальних послуг на прикордонних територіях

У статті обґрунтовано недостатність рівня розвитку соціально-побутової інфраструктури та мережі закладів надання побутової і медико-соціальної допомоги непрацездатним громадянам на прикордонних територіях західних регіонів України. Досліджено негативні аспекти та виявлено перешкоди для функціонування соціально-побутової інфраструктури та системи надання соціальних послуг. Запропоновано пріоритетні напрями та засоби реформування інфраструктури соціально-побутового комплексу, збереження і забезпечення ефективного функціонування і подальшого розвитку сфери соціальних послуг для задоволення житлово-комунальних та побутових потреб населення прикордонних територій.

Ключові слова: соціально-побутова інфраструктура, соціальна сфера, соціальний комплекс, система соціальних послуг

Рис.: 1. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 16.

Іляш Ольга Ігорівна – доктор економічних наук, доцент, професор, кафедра економіки підприємства, Львівська комерційна академія (вул. Туган-Барановського, 10, Львів, 79005, Україна)

Email: oliai@meta.ua

Бугайчук Наталія Володимирівна – аспірант, Львівська комерційна академія (вул. Туган-Барановського, 10, Львів, 79005, Україна)

Email: natashka989@gmail.com

УДК 64.011.8:332.122.66

UDC 64.011.8:332.122.66

Іляш О. И., Бугайчук Н. В. Направления реформирования социально-бытовой инфраструктуры и системы предоставления социальных услуг на приграничных территориях

В статье обоснована недостаточность уровня развития социально-бытовой инфраструктуры и сети учреждений предоставления бытовой и медико-социальной помощи нетрудоспособным гражданам на приграничных территориях западных регионов Украины. Исследованы негативные аспекты и выявлены препятствия для функционирования социально-бытовой инфраструктуры и системы предоставления социальных услуг. Предложены приоритетные направления и средства реформирования инфраструктуры социально-бытового комплекса, сохранение и обеспечение эффективного функционирования и дальнейшего развития сферы социальных услуг для удовлетворения жилищно-коммунальных и бытовых нужд населения приграничных территорий.

Ключевые слова: социально-бытовая инфраструктура, социальная сфера, социальный комплекс, система социальных услуг

Рис.: 1. **Табл.:** 1. **Библ.:** 16.

Іляш Ольга Ігорівна – доктор економічних наук, доцент, професор, кафедра економіки підприємства, Львівська комерційна академія (вул. Туган-Барановського, 10, Львів, 79005, Україна)

Email: oliai@meta.ua

Бугайчук Наталія Володимирівна – аспірант, Львівська комерційна академія (вул. Туган-Барановського, 10, Львів, 79005, Україна)

Email: natashka989@gmail.com

Ilyash O. I., Buhachuk N. V. Directions for Reforming the Amenities and Social Infrastructure and the Social Service Provision System in Border Areas

The article provides evidence of the insufficient level of development of the amenities and social infrastructure, as well as the network of institutions providing welfare and medical and social care to incapacitated persons in border areas of the Western regions of Ukraine. The study investigates the negative aspects and identifies obstacles to functioning of the amenities and social infrastructure and the social service provision system. Priority directions and ways of reforming the amenities and social complex infrastructure were proposed, as well as ways to maintain and ensure effective functioning and further development of the social service sphere in order to satisfy the housing and utility as well as household needs of the population inhabiting the border areas.

Keywords: amenities and social infrastructure, social sphere, social complex, social service system

Pic.: 1. **Tabl.:** 1. **Bibl.:** 16.

Ilyash Olga I. – Doctor of Science (Economics), Associate Professor, Professor, Department of Enterprise Economics, Lviv Academy of Commerce (вул. Туган-Барановського, 10, Львів, 79005, Україна)

Email: oliai@meta.ua

Buhachuk Nataliia V. – Postgraduate Student, Lviv Academy of Commerce (вул. Туган-Барановського, 10, Львів, 79005, Україна)

Email: natashka989@gmail.com

Вступ. Рівень якості соціальних послуг для населення та розвитку соціально-побутової інфраструктури прикордонних територій західних регіонів України залишається незадовільним через недостатній рівень розвитку інфраструктури ринку соціально-побутових послуг, відсутність належного державного фінансування відповідних проєктів (в т. ч. громадських та комерційних організацій),

недосконалість стандартизованої системи підвищення базової кваліфікації надавачів соціальних послуг, неналежний рівень роботи системи управління якістю соціальних послуг тощо. Як наслідок, рівень незадоволеності громадян отримуваними соціальними послугами залишається стабільно високим, а інтеграція вразливих груп населення в суспільстві надалі уповільнюється. Отже, існує об'єктивна

необхідність розробки та реалізації заходів щодо реформування соціально-побутової інфраструктури та підвищення якості соціальних послуг у коротко- та довгостроковій перспективі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню економічної сутності соціальної інфраструктури та оцінки її стану присвячено наукові праці І. Гнибіденка, П. Кобиліна, В. Куценко, Е. Лібанової, А. Шевчук, С. Плотницької, Я. Остафійчук, О. Поповата та ін. Однак досі залишаються недостатньо дослідженими причини погіршення стану системи надання соціальних послуг, потребують вирішення проблеми розвитку інфраструктури соціально-побутового комплексу, збереження і забезпечення ефективного функціонування і подальшого розвитку сфери послуг для задоволення житлово-комунальних та побутових потреб населення на прикордонних територіях західних регіонів України.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Дії негативних чинників мікросередовища, неможливість забезпечення загальної доступності та належної якості основних соціальних благ, недостатність системи створення для працездатних громадян економічних умов отримання доходів, які гарантують споживання нормативного обсягу і високої якості послуг у галузі охорони здоров'я, освіти, житлово-комунальній, культурно-дозвільній сферах, виступають цільовими орієнтирами ефективності системи державного регулювання безпечного розвитку соціальної сфери в майбутньому. Водночас обмежені можливості держави, зростання собівартості послуг, диференціація попиту залежно від соціального статусу споживача спричинили швидкий розвиток ринкової складової соціальної сфери та зумовили недостатній рівень розвитку та ефективності функціонування соціальної інфраструктури. Саме тому вирішення проблем розвитку соціальної інфраструктури потребує наукових висновків та оперативного реагування, особливо на прикордонних територіях західних регіонів України, де її рівень залишається недостатнім та не відповідає європейським стандартам, характеризується недостатністю суб'єктів надання населенню соціальних послуг, відсутністю реальних можливостей для реформування соціально-побутового комплексу прикордонних районів.

Мета. Головною метою статті є обґрунтування пріоритетних напрямів і засобів розвитку соціального комплексу та розроблення прикладних механізмів та інструментів його ефективного забезпечення, зважаючи на існуючі негативні аспекти та перешкоди функціонування соціально-побутової інфраструктури та системи надання соціальних послуг на прикордонних територіях західних регіонів України.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах підвищення значимості людського капіталу в економіці держави все більше зростає роль соціальної складової національної економіки, що потребує забезпечення якісних характеристик соціальної інфраструктури, оскільки вона здійснює виховання підростаючого покоління, відтворення робочої сили, що відповідає потребам і рівню робочої сили; забезпечує створення оптимальних житлово-комунальних

та побутових умов життя населення; сприяє довголіттю та підтриманню здоров'я населення, раціональному використанню вільного часу людей; створює умови для відпочинку та підвищення культурного рівня населення; гарантує соціальну захищеність всіх груп населення, в тому числі молоді, пенсіонерів, інвалідів; задовольняє потреби в товарах чи послугах при підвищенні рівня платоспроможності населення. Таким чином, соціальна інфраструктура забезпечує оптимізацію суспільного розвитку, сприяє формуванню нової людини, всебічного розвитку особистості, удосконалення способу життя [10, с. 137].

Варто зазначити, що необхідність забезпечення розвитку соціальної інфраструктури прикордонних територій західних регіонів України обумовлена низькими темпами реформування системи соціальних послуг та ризиками погіршення стану соціально-побутової інфраструктури прикордонних районів.

Це підтверджується погіршенням рівня розвитку мережі закладів та установ, що надають соціальні послуги, спричинено зниженням можливостей розвитку та нерозвиненістю мережі закладів соціального захисту, низьким рівнем кадрового забезпечення, яке призвело до обмеженого доступу населення прикордонних територій (перш за все сільського) до отримання соціальних послуг. Зазначимо, що відповідно до ст. 2 Закону України «Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей» поняття бездомності – це соціальне становище людини, зумовлене відсутністю у неї будь-якого житла, призначеного та придатного для проживання.

Отже, ґрунтуючись на законодавчому визначенні поняття «бездомність», слід зробити висновок, що соціальні послуги бездомним особам та безпритульним дітям – це комплекс заходів з надання допомоги особам, які перебувають у складних життєвих обставинах, спричинених соціальним становищем, яке зумовлене відсутністю у них будь-якого житла, призначеного та придатного для проживання [7, с. 321]. Так, у 2012 – 2013 рр. не було закладів соціального захисту для бездомних громадян у Волинській, Закарпатській та Чернівецькій областях; лише по 1 закладу такого типу знаходилися у Львівській та Івано-Франківській областях, де обслуговано у 2013 р. на 11,1 – 12 % менше громадян у порівнянні з 2012 р. Мережа закладів реінтеграції бездомних осіб та соціальної адаптації осіб, звільнених з місць позбавлення волі, відсутня у Волинській, Закарпатській та Чернівецькій областях.

На сьогодні на прикордонних територіях західних регіонів України існує недостатній рівень розвитку мережі закладів надання побутової і медико-соціальної допомоги непрацездатним громадянам. Існуюча державна система соціальних послуг у більшості прикордонних районів орієнтована на догляд у стаціонарних закладах, що ускладнює їх надання, зводить до мінімуму здійснення соціальними службами заходів соціально-побутового патронажу. Кількість відділень соціальної допомоги на дому в прикордонних районах західних регіонів у 2013 р. зменшилася на 2,2 %, територіальних центрів соціального обслуговування, що надавали побутову і медико-соціальну допомогу непрацездатним громадянам в умовах стаціонарного, тим-

часового, денного перебування, – на 1 %; соціальні послуги вдома реабілітаційними установами, центрами соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді надавалися лише у 30 % заереєстрованих випадків [8].

Мережа соціальних служб створена та функціонує практично в усіх прикордонних районах західних областей України. Разом з тим, відсутнім є механізм моніторингу та оцінювання потреб населення (в першу чергу територіальної громади) щодо необхідної кількості працівників соціальної сфери та видів соціальних послуг. У зв'язку з цим, штатне забезпечення соціальними працівниками, педагогами, психологами, юристами та іншими фахівцями в центрах соціальних служб залишається недостатнім та таким, що не відповідає потребам громади. Це погіршує доступ населення до отримання професійних соціальних послуг та підтримки, залишає осіб, що потрапили у складні життєві обставини, без допомоги кваліфікованих фахівців [9].

Додамо також, що низькі темпи реформування інфраструктури системи соціальних послуг обумовлені суперечливістю критеріїв діяльності суб'єктів, що надають соціальні послуги. Сам факт вироблення єдиних та чітких критеріїв є, безумовно, позитивним, адже сприяє підвищенню прозорості взаємодії місцевої влади / самоврядування і недержавних надавачів. Позитивом є і незначний обсяг обов'язкових критеріїв та можливість залучати широке коло фахівців до надання соціальних послуг завдяки встановленню вимоги лише до виду та рівня їхньої освіти. Разом з тим, надання соціальних послуг окремими суб'єктами у прикордонних районах обмежується необхідністю використання автотранспорту, що суперечить затвердженому Переліку соціальних послуг, у якому більшість із видів діяльності (кризове та екстрене втручання, надання інформації з питань соціального захисту населення, соціальна профілактика) не вимагає обов'язкової наявності автотранспорту, а отже, доцільно або прибрати цей критерій, або встановити його лише для тих видів соціальних послуг, організація надання яких неможлива без автотранспорту [11].

Погіршення стану соціально-побутового комплексу прикордонних районів призвело до виникнення проблем якісного розвитку сектора житлового будівництва, зниження пропускної здатності прикордонної інфраструктури, комунікацій, низьких темпів розвитку транспортної системи та до погіршення матеріальних умов життя населення, скорочення обсягів житлового будівництва, фізичного зношення мереж водопостачання та водовідведення. Варто додати, що житлове будівництво, як правило, має тенденцію до концентрації в містах, тим самим воно сприяє урбанізації та посилює знелюднення сільських територій. Дедалі очевидніша тенденція формування декількох мегаполісів, з одного боку, а з іншого – «безголові» пустелі поза мегаполісами [15, с. 106].

Незважаючи на високі показники введення в експлуатацію житла (в Івано-Франківській області у першому півріччі 2014 р. було введено в експлуатацію 23,8 % від загального обсягу житла, у Львівській області – 34,1 % (на 10,9 % більше аналогічного періоду 2012 р.)), у більшості прикордонних районів західних регіонів держави близько

12,6 % від загального обсягу житла введено згідно з тимчасовим порядком прийняття в експлуатацію будинків, побудованих без дозволу на виконання будівельних робіт [2]. Високі показники введення у 2013 р. в експлуатацію житла супроводжувалися такими негативними аспектами: зменшенням в період 1995 – 2013 рр. кількості сімей, які одержали житло, в 10 – 20 разів та зменшенням житлової площі, обладнаної водопостачанням і водовідведенням (питома вага загальної площі, обладнаної водопроводом, каналізацією, опаленням та гарячим водопостачанням, у прикордонних районах склала менше 50 %, а темпи її зростання становили лише 3 – 5 % на рік у Чернівецькій області, 0,4 – 0,7 % у Волинській області, 2,4 – 5 % в Івано-Франківській області, 0,9 – 2 % у Закарпатській області). 80 % територій сільської місцевості та сільських господарств прикордонних територій обходяться без інженерних об'єктів обслуговування, інфраструктури водопостачання та водовідведення.

Варто зазначити, що протягом останніх років технічний стан мереж водопостачання та водовідведення невпинно погіршується. У зв'язку з негативними тенденціями технічного стану водогінних мереж підвищився рівень втрат та необлікованих витрат води. Як незадовільний характеризується стан систем теплопостачання, що спричиняє значні втрати палива, істотне забруднення навколишнього середовища і загалом зниження надійності та якості послуг теплопостачання. Відтак, вирішити проблеми інфраструктури водопостачання і водовідведення можливо лише шляхом розширення інноваційного процесу та комерціалізації новітніх розробок у цій сфері, що, у свою чергу, потребує формування ефективного механізму державної підтримки інноваційного підприємництва загалом та соціально-побутової інфраструктури зокрема [16, с. 88 – 89].

Специфіка інфраструктури прикордонних територій зумовлюється її транзитною здатністю та характеризується високою пропускною здатністю прикордонної інфраструктури, комунікацій, можливостями обслуговування великих потоків людей, товарів, вантажів, сприятливістю транспортного сполучення, залізничних мереж, автострад та газопроводів, наявністю відносно розвиненої транспортної інфраструктури в гірських прикордонних районах західного регіону України (табл. 1).

Дані табл. 1 свідчать про те, що кількість перевезень вантажів автомобільним та залізничним транспортом з 1995 р. до 2014 р. зменшилася у 2,5 – 4,5 разів відповідно у Львівській та Івано-Франківській областях (у Закарпатській області зменшилося перевезення вантажів у 2012 – 2013 рр. залізничним, а у Волинській – автомобільним транспортом на 11,3 – 5,2 % відповідно); зменшення кількості перевезень пасажирів автомобільним транспортом у 2012 – 2013 рр. склало 15,8 % у Львівській, 2,4 % – Івано-Франківській, 4,7 % – Закарпатській та 3,1 % – Волинській.

Варто зазначити, що явища занепаду інфраструктури телекомунікацій на прикордонних районах загострюються, а інвестиційне забезпечення державної політики щодо сільських територій є недостатнім. Так, у порівнянні з 2012 р., у 2013 р. на 9,6 % обсяг інвестицій у сфері інформації та

Таблиця 1

Зміни у розвитку транзитної та пропускної здатності прикордонної інфраструктури Західних регіонів у 1995 – 2013 рр.

Показники	Роки							Відносне відхилення, %:	
	1995	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2013/1995	2013/2012
<i>Львівська область</i>									
Перевезення вантажів за видами транспорту, млн т:									
▪ автомобільний	62,7	29,6	20,3	19,5	22,2	23,4	21,4	34,0	91,2
▪ залізничний	14,1	6,2	6,5	3,8	3,5	3,1	3,2	22,9	104,9
Перевезення пасажирів за видами транспорту загального використання, млн пас.:									
▪ автомобільний	283,3	143,9	173,1	213,6	208,7	197,1	166,4	58,7	84,4
▪ залізничний	33,2	32,4	29,1	2943,8	30,8	30,5	30,1	90,5	98,6
<i>Івано-Франківська область</i>									
Перевезення вантажів за видами транспорту, млн т:									
▪ автомобільний	32,1	13,1	10,0	9,1	9,2	9,8	9,3	29,0	94,9
▪ залізничний	4,2	2,6	4,4	2,6	3,3	3,2	2,6	61,1	80,6
Перевезення пасажирів за видами транспорту загального використання, млн пас.:									
▪ автомобільний	113,2	57,8	75,8	70,0	73,0	84,1	82,9	73,2	98,6
▪ залізничний	9,6	7,4	6,4	6,3	6,3	6,0	6,0	62,6	100,2
<i>Закарпатська область</i>									
Перевезення вантажів за видами транспорту, млн т:									
▪ автомобільний	16	10,8	13,7	11,9	11,3	10,1	9,5	59,4	94,1
▪ залізничний	7,5	3,9	4,7	1,7	1,8	1,6	1,4	18,7	87,5
Перевезення пасажирів за видами транспорту загального використання, млн пас.:									
▪ автомобільний	40,8	39,8	55,5	49,9	46,1	45,2	43,1	105,6	95,4
▪ залізничний	15,4	9,3	9,9	8,2	8,3	8,4	8,6	55,8	102,4
<i>Волинська область</i>									
Перевезення вантажів за видами транспорту, млн т:									
▪ автомобільний	17,0	7,6	10,3	10,1	11,5	11,7	10,4	60,9	88,6
▪ залізничний	6,6	1,5	1,8	1,1	1,2	1,0	1,1	16,2	106,7
Перевезення пасажирів за видами транспорту загального використання, млн пас.:									
▪ автомобільний	85,9	49,4	106,2	93,8	94,5	95,0	92,1	107,2	96,9
▪ залізничний	8,1	5,3	5,1	5,2	4,7	4,6	4,5	55,6	98,1

телекомунікацій знизився до 3,98 млрд грн (Львівська область отримала лише 9 % інвестицій у телекомунікації, тобто 358,2 млн грн, що свідчить про недофінансування, зокрема, розвитку телекомунікацій у сільських прикордон-

них територіях у порівнянні з міськими (потреба сільської місцевості в обсягах інвестицій в сферу телекомунікацій складає 116,1 % від обсягів аналогічних інвестицій, залучених у міські території) [12]. У той же час, кількість засобів

телефонного зв'язку (телефонних апаратів) у 2012 – 2013 рр. у досліджуваному регіоні зменшилася на 4 – 7 % (в Івано-Франківській області – на 18,1 %), зокрема, у сільській місцевості на 3 – 9 %, забезпеченість домашніми телефонними апаратами зменшилася на 4 – 11 % (рис. 1).

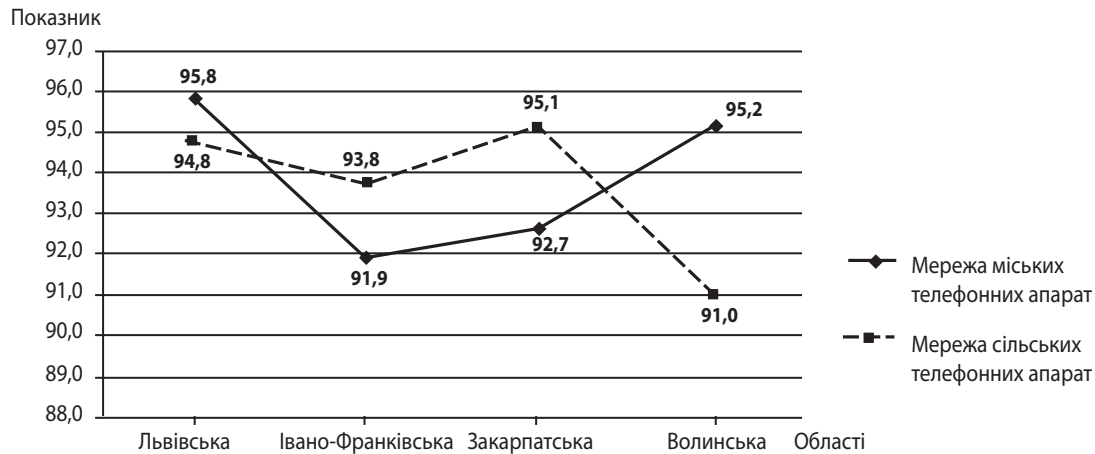

Рис. 1. Розвиток мережі міських та сільських апаратів телефонного зв'язку в 2013 р.

Розраховано авторами на основі даних Головного управління статистики у Волинській, Закарпатській, Івано-Франківській та Львівській областях [3 – 6].

які інакше довелося б витратити, наприклад, на прибирання чи мийку машини; зростання сфери послуг у вітчизняній економіці відбувалося на тлі негативних економічних зрушень. У третинному секторі в Україні преваюють торговельні послуги, що є наслідком, з одного боку, різкого зростання безробіття у період переходу від планової економіки СРСР до ринкових умов господарювання; а з іншого – зумовлено хронічним дефіцитом споживацьких товарів у радянській економіці [14].

Тому велика частка населення, що втратило місце роботи, була задіяна саме у сфері т. н. «човникової» торгівлі, що виявилася достатньо високорентабельною, а це призвело до подальшого відтоку працездатного населення саме у сферу торгівлі. Дефіцит товарів було вдоволено за рахунок імпорту, вітчизняні товари народного споживання виявилися неконкурентоспроможними, що нанесло болячого вдару по легкій промисловості України (крім харчової), від якого вона і досі не може відійти [13, с. 161].

Таким чином, інтенсивний розвиток сфери «човникової» торгівлі спричиняє швидкі темпи формування тіньових ринків праці, активізацію нелегальної торгівлі з метою заробітку. Так, згідно з даними Львівської регіональної митниці, у прикордонних районах Львівської області у дрібній та більш організованих «човниковій» торгівлі з Польщею зайнято близько 200 тис. осіб, а товарооборот становить понад 10 млн дол. США на рік [1]. Дані обстеження трудових мігрантів у прикордонних районах Чернівецької та Львівської областей засвідчили, що чисельність «човників» та кількість трудових мігрантів співвідносяться як 1:5,7. У 24 прикордонних районах західних регіонів України співвідношення обсягів контингентів необлікованих зайнятих складало 1:4, тоді як чисельність «човників» складає від 350 до 675 тис. осіб. У сільській місцевості майже вдвічі більший відсоток людей, що займаються прикордонною торгівлею, віком від 61 року

Загальновідомо, що сфера послуг у розвинених країнах збільшується за рахунок зростання добробуту населення, рівня доходів громадян, що має наслідком перерозподіл сімейного бюджету на користь послуг, які дозволяють вивільнити час користувачів, зекономити особисті зусилля,

і більше; найбільший відсоток молоді, залученої до прикордонної торгівлі, спостерігається у великих містах прикордонних районів; понад 70 % зайнятих прикордонною торгівлею мають вищу і неповну вищу освіту. Посилення мотивації до нарощування обсягів прикордонної торгівлі обумовлене тим, що у малих містах та сільській місцевості дохід мешканців від прикордонної торгівлі значно вищий від основного заробітку.

Висновки. Зважаючи на окреслені негативні аспекти та перешкоди функціонування соціально-побутової інфраструктури та системи надання соціальних послуг на прикордонних територіях західних регіонів України, пріоритетними напрямками та засобами розвитку видається доцільним визначити:

1. Реорганізацію мережі надання соціальних послуг та активізацію діяльності органів у напрямі забезпечення кращого доступу населення до соціальних послуг:
  - для реформування інфраструктури ринку надання соціальних послуг управлінням праці та соціального захисту населення, територіальним центрам соціального обслуговування (надання соціальних послуг) райдержадміністрацій, районним центрам соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді забезпечити підвищення рівня доступності соціальних послуг шляхом розширення мереж денних стаціонарів (центрів денного перебування отримувачів соціальних послуг) з фінансуванням за наступними етапами: перший рік – фінансування на рівні 100 %; кожний наступний рік – зменшення фінансування на 20 %; після 5 років діяльності фінансування центрів проводиться органами самоуправління; у межах асигнувань, передбачених у державному та місцевих бюджетах прикордонних районів. З цією ціллю необхідно затвердити

план заходів на 2014 – 2017 роки щодо реалізації Стратегії реформування системи надання соціальних послуг, який виходитиме із завдань територіального наближення надавачів соціальних послуг до місця проживання / перебування отримувачів); територіальним центрам соціального обслуговування райдержадміністрацій доцільно забезпечити створення майданчика для освоєння навичок користування інвалідними візками та іншими технічними засобами реабілітації особами з обмеженими фізичними можливостями; забезпечити створення належних умов для функціонування та розвитку мережі дитячих будинків сімейного типу і прийомних сімей.

2. Реформування інфраструктури соціально-побутового комплексу, збереження і забезпечення ефективного функціонування і подальшого розвитку сфери послуг для задоволення житлово-комунальних та побутових потреб населення шляхом:
  - забезпечення відділами будівництва та архітектури райдержадміністрацій збільшення введення обсягів індивідуального житлового будівництва, добудови об'єктів незавершеного будівництва (на підставі матеріалів інвентаризації та проведення активної роз'яснювальної роботи серед громадян щодо їх участі у програмі здешевлення вартості іпотечних кредитів на умовах, визначених Постановою Кабінету Міністрів України від 25 квітня 2012 року №343 (зі змінами); вжиття заходів щодо збільшення переліку об'єктів будівництва, в яких може придбаватися житло;
  - активізації у рамках укладених угод взаємодії райдержадміністрацій прикордонних районів західних регіонів України та Польщі, Словаччини, Угорщини, Румунії модернізації системи надання послуг автомобільного транспорту, підвищення якості та рівня безпеки перевезень пасажирів та вантажів, створення конкурентного середовища на ринку транспортних послуг, підвищення рівня екологічності та енергоефективності транспортних засобів, забезпечення розвитку інфраструктури галузі автомобільного транспорту;
  - в цілях запровадження місцевого телефонного зв'язку з використанням засобів колективного доступу до мережі Інтернет на сільських територіях прикордонних районів використання мобільного зв'язку 3 G «Тримоб» та послуг ширококутового доступу до мережі; забезпечення доступу споживачів до універсальних послуг поштового зв'язку шляхом розширення спектра нових послуг поштового зв'язку на базі інформаційно-комунікаційних технологій та надання адміністративних послуг через відділення поштового зв'язку в рамках проекту «Адміністративні послуги: спрощений доступ через пошту»;
  - з метою покращення торгівлі та побутового обслуговування населення прикордонних територій забезпечення легалізації «човникової» торгівлі,

через створення у малих містах та прикордонних районах спеціалізованих ринків для продажу товарів, агропромислових агломерацій виробництва, заготівлі, переробки та продажу сільськогосподарської та іншої продукції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Васильців Т. Напрями детінізації економіки в малих містах та на сільських територіях України / Т. Васильців, О. Радіца [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://old.niss.gov.ua/monitor/May2009/4.htm>
2. Введення в експлуатацію житла за квартал зросло на 11 % [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://economics.unian.ua/realestate/918408-vvedennya-v-eksploatatsiyu-jitla-zakvartal-zroslo-na-11.html>
3. Головне управління статистики у Волинській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.lutsk.ukrstat.gov.ua/>
4. Головне управління статистики у Закарпатській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.uz.ukrstat.gov.ua/>
5. Головне управління статистики в Івано-Франківській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ifstat.gov.ua/>
6. Головне управління статистики у Львівській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lv.ukrstat.gov.ua/>
7. Гудзь А. О. Соціальні послуги бездомним особам та безпритульним дітям за законодавством України / А. О. Гудзь // Митна справа. – 2013. – № 6 (21). – С. 320 – 325.
8. Іляш О. І. Щодо перспективних напрямів підвищення якості соціальних послуг в Україні / О. І. Іляш [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/763/>
9. Іляш О. І. Щодо розвитку соціальної інфраструктури прикордонних територій західних регіонів України / О. І. Іляш [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/1617/>
10. Кобилін П. О. Підходи до визначення поняття «соціально інфраструктура» / П. О. Кобилін // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Геологія – Географія – Екологія». – 2013. – Т. 39, № 1084. – С. 137 – 142.
11. Кочемировська О. Щодо розвитку системи надання соціальних послуг в Україні на сучасному етапі / О. Кочемировська, А. Авчухова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/1328/>
12. Лопата О. О. Вплив стану інфраструктури Львівської області на розвиток її транскордонного співробітництва / О. О. Лопата [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.academia.edu/5796470/Statija>
13. Михайличенко Н. М. Проблеми структурних диспропорцій в економіці України / Н. М. Михайличенко // Вісник Донецької державної машинобудівної академії : зб. наук. праць. – Краматорськ : ДДМА, 2011. – № 3 (24). – С. 161 – 164.
14. Михайличенко Н. М. Структурні диспропорції в українській економіці / Н. М. Михайличенко, Д. А. Булдаков [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=38726>
15. Попова О. Л. Комплексне житлове будівництво у селі як складова сільського розвитку / О. Л. Попова // Економіка і прогнозування. – 2013. – № 2. – С. 106 – 115.

16. Шкінь О. М. Інноваційні напрями модернізації системи централізованого водопостачання і водовідведення в Україні / О. М. Шкінь // Науковий вісник ЧДІЕУ. Серія «Економіка»: зб. наук. праць.4 – Чернігів : ЧДІЕУ, 2012. – № 1 (13). – С. 87 – 91.

REFERENCES

- Holovne upravlinnia statystyky u Volynskii oblasti. <http://www.lutsk.ukrstat.gov.ua/>
- Holovne upravlinnia statystyky u Zakarpatskii oblasti. <http://www.uz.ukrstat.gov.ua/>
- Holovne upravlinnia statystyky v Ivano-Frankivskii oblasti. <http://www.ifstat.gov.ua/>
- Holovne upravlinnia statystyky u Lvivskii oblasti. <http://lv.ukrstat.gov.ua/>
- Hudz, A. O. "Sotsialni posluhy bezdomnym osobam ta bezprytulnym ditiam za zakonodavstvom Ukrainy" [Social services for homeless people and homeless children under the laws of Ukraine]. *Mytna sprava*, no. 6 (21) (2013): 320-325.
- Iliash, O. I. "Shchodo perspektyvnykh napriamiv pidvyshchennia iakosti sotsialnykh posluh v Ukraini" [As for promising areas of improving the quality of social services in Ukraine]. <http://www.niss.gov.ua/articles/763/>
- Iliash, O. I. "Shchodo rozvytku sotsialnoi infrastruktury prykordonnykh terytorii zakhidnykh rehioniv Ukrainy" [On the development of social infrastructure of border areas of Western Ukraine]. <http://www.niss.gov.ua/articles/1617/>
- Kobylin, P. O. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina. Serii «Heolohiia Heohrafiia Ekolohiia»* vol. 39, no. 1084 (2013): 137-142.
- Kochemyrovskaya, O., and Avchukhova, A. "Shchodo rozvytku systemy nadannia sotsialnykh posluh v Ukraini na suchasnomu etapi" [On the development of social services system in Ukraine today]. <http://www.niss.gov.ua/articles/1328/>
- Lopata, O. O. "Vplyv stanu infrastruktury Lvivskoi oblasti na rozvytok ii transkordonnoho spivrobitnytstva" [The impact of the infrastructure of Lviv region on the development of cross-border cooperation]. <http://www.academia.edu/5796470/Stattja>
- Mykhailychenko, N. M. "Problemy strukturnykh dysproportsii v ekonomitsi Ukrainy" [Problems of structural imbalances in the economy of Ukraine]. *Visnyk Donetskoï derzhavnoi mashynobudivnoi akademii*, no. 3 (24) (2011): 161-164.
- Mykhailychenko, N. M., and Buldakov, D. A. "Strukturni dysproportsii v ukrainskii ekonomitsi" [Structural imbalances in the Ukrainian economy]. <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=38726>
- Popova, O. L. "Kompleksne zhytlove budivnytstvo u seli iak skladova silskoho rozvytku" [Integrated housing in the village as part of rural development]. *Ekonomika i prohozuvannia*, no. 2 (2013): 106-115.
- Shkin, O. M. "Innovatsiini napriamy modernizatsii systemy tsentralizovanoho vodopostachannia i vodovidvedennia v Ukraini" [Innovative trends of modernization of district water supply and sanitation in Ukraine]. *Naukovyi visnyk ChDIEU. Serii «Ekonomika»*, no. 1 (13) (2012): 87-91.
- Vasyltsiv, T., and Raditsa, O. "Napriamy detinizatsii ekonomiky v malykh mistakh ta na silskykh terytoriiakh Ukrainy" [Directions Shadow Economy in small towns and rural areas of Ukraine]. <http://old.niss.gov.ua/monitor/May2009/4.htm>
- "Vvedennia v ekspluatatsiiu zhytla za kvartal zroslo na 11%" [Commissioning of housing for the quarter increased by 11%]. <http://economics.unian.ua/realstate/918408-vvedennya-v-ekspluatatsiyu-jitla-za-kvartal-zroslo-na-11.html>